

5. Локк Дж. Сочинения в трех томах [пер. с англ. А. Н. Савина] / Джон Локк: Т.3. – М.: Мысль, 1988. – 668 с.
6. Дюверже М. Политические партии [пер. с франц. Л. А. Зиминой] / Морис Дюверже. – М.: Академический Проект, 2002. – 455 с.
7. Иванов Е. В. Коррупция как рычаг социального управления в постсоветских странах / Е. В. Иванов // Молодой ученый. – 2015. – №11 (Ч.1). – 2015. – С.76–80.
8. Фукуяма Ф. Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке: [пер с англ. О. Э. Колесникова] / Френсис Фукуяма. – М.: АСТ, 2010. – 222 с.
9. Шелемба М. Теоретико-методологічні засади проведення емпіричних досліджень партійних систем М. Шелемба // Політологія, соціологія, філософія: Науковий вісник Ужгородського університету України. – 2006. – Вип.17. – С.69–73.
10. Остапеч Ю. Регіональні особливості парламентських виборів 2012 року в Україні [Текст] / Ю. Остапеч // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. – 2014. – Вип.17. – С.60–69.
11. ТНС: ЦВК оголосила остаточні результати виборів [Електронний ресурс] / Телевізійна служба новин. – Режим доступу: http://tsn.ua/vybory_2012/cvk-ogolosila-ostatochni-rezultati-viboriv-2012.html.
12. Малиновський В. Я. Парламентські вибори 2007 та 2012 років в Україні: електоральні тренди та виклики / В. Я. Малиновський // Панорама політологічних студій. – 2013. – Вип.10. – С.86–94.
13. Позачергові вибори народних депутатів України 26 жовтня 2014 року / Місія зі спостереження за виборами ОБСЄ/БДПІЛ Остаточний звіт. – Варшава: ОБСЄ, 2014. – 64 с.
14. Позачергові вибори народних депутатів України 26 жовтня 2014 року [Електронний ресурс] / Центральна виборча комісія. – Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/vnd_2014/.
15. Ковлер А. И. Избирательные технологии: российский и зарубежный опыт / А. И. Ковлер. – М.: ИГП РАН, 1995. – 115 с.
16. Яворский В. Д. Принципы народовластия и абсентеизм / В. Д. Яворский // Проблемы законности: Resp. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В. Я. Таций. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2002. – Вип.52. – С.63–69.
17. Цаллер Дж. Происхождение и природа общественного мнения [пер. с англ. А. А. Петровой] / Дж. Цаллер. – М.: Институт Фонда «Общественное мнение», 2004. – 559 с.

References

1. Soskin O. I. Narodnyj kapitalizm: ekonomichna model' dlja Ukraїny: monografija / O. I. Soskin. – К.: IST, 2014. – 396 s.
2. Novikov O. Je. Specyfika derzhavnogo ta rynkovogo reguljuvannja nacional'noi' ekonomiky Ukraїny [Elektronnyj resurs] / O. Je. Novikov. – Rezhym dostupu: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/02/178.pdf>.
3. Dal' R. A. Poliarhija: uchastie i oppozycja [per. s angl. S. Denikina, V. Baranov] / Robert Allan Dal'. – М.: Vysshaja shkola jekonomiki, 2010. – 288 s.
4. Buchyn M., Fedorij I. Porivnjaľnyj analiz osnovnyh vyborchyh system: problema vyboru optimal'noi' modeli vyborchoi' systemy dlja Ukraїny u plani dotrymannja demokratychnyh pryncypiv vyboriv / M. Buchyn, I. Fedorij // Ukraїns'ka nacional'na ideja: realii' ta perspektivy rozvytku: Zb. nauk. pr. – L'viv, 2008. – Vyp.21. – S.58–62.
5. Lokk Dzh. Sochinenija v treh tomah [per. s angl. A. N. Savina] / Dzhon Lokk: T.3. – М.: Mysl', 1988. – 668 s.
6. Djuverzhe M. Politicheskie partii [per. s franc. L. A. Zimina] / Moris Djuverzhe. – М.: Akademicheskij Proekt, 2002. – 455 s.
7. Ivanov E. V. Korruptcija kak ryčhag social'nogo upravlenija v postsovetskih stranah / E. V. Ivanov // Molodij vchenyj. – 2015. – №11 (Ch.1). – 2015. – S.76–80.
8. Fukujama F. Sil'noe gosudarstvo: Upravlenie i mirovoj porjadok v XXI veke: [per s angl. O. Je. Kolesnikova] / Frensis Fukujama. – М.: AST, 2010. – 222 s.
9. Shelemba M. Teoretyko-metodologični zasady provedennja empirychnyh doslidžen' partijnyh system M. Shelemba // Politologija, sociologija, filosofija: Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo universytetu Ukraїny. – 2006. – Vyp.17. – S.69–73.
10. Ostapec' Ju. Regional'ni osoblyvosti parlaments'kyh vyboriv 2012 roku v Ukraїni [Tekst] / Ju. Ostapec' // Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo universytetu: Serija: Politologija. Sociologija. Filosofija. – 2014. – Vyp.17. – S.60–69.

11. TNS: CVK ogolosyla ostatochni rezul'taty vyboriv [Elektronnyj resurs] / Televizijna sluzhba novyn. – Rezhym dostupu: http://tsn.ua/vybory_2012/cvk-ogolosila-ostatochni-rezultati-viboriv-2012.html.
12. Malynovs'kyj V. Ja. Parlaments'ki vybory 2007 ta 2012 rokov v Ukraїni: ektoral'ni trendy ta vyklyky / V. Ja. Malynovs'kyj // Panorama politologichnyh studij. – 2013. – Vyp.10. – S.86–94.
13. Pozachergovi vybory narodnyh deputativ Ukraїny 26 zhovtnja 2014 roku / Misija zi sposterezhennja za vyboramy OBSJe/BDIPL Ostatechnyj zvit. – Varshava: OBSJe, 2014. – 64 s.
14. Pozachergovi vybory narodnyh deputativ Ukraїny 26 zhovtnja 2014 roku [Elektronnyj resurs] / Central'na vyborcha komisija. – Rezhym dostupu: http://www.cvk.gov.ua/vnd_2014/.
15. Kovler A. I. Izbiratel'nye tehnologii: rossijskij i zarubezhnyj opyt / A. I. Kovler. – М.: IGP RAN, 1995. – 115 s.
16. Javorskyj V. D. Pryncyp narodovlastyja y absenteizm / V. D. Javorskyj // Problemy zakonnosti: Resp. mizhvidom. nauk. zb. / Vidp. red. V. Ja. Tacij. – H.: Nac. juryd. akad. Ukraїny, 2002. – Vyp.52. – S.63–69.
17. Caller Dzh. Proishozhdenie i priroda obshhestvenno mnenija [per. s angl. A. A. Petrovoj] / Dzh. Caller. – М.: Institut Fonda «Obshhestvennoe mnenie», 2004. – 559 s.

Mordovets M. V., PhD, Senior Lecturer, Department of Sociology, Philosophy and Law, Odessa National Academy of Food Technologies (Ukraine, Odessa), maria@avers.odessa.ua

The crisis of political participation: an analysis of the results of parliamentary elections in Ukraine in 2012 and 2014

The article aims to investigate the problem of political participation on the basis of the results to the Ukrainian parliament in 2012 and 2014. By the using of the theoretical legacy of R. A. Dahl, it is revealed that in Ukraine the political participation of citizens (public contestation and inclusiveness of citizens in politics) is deformed. The analysis of the positions of well-known Ukrainian political scientists made it possible to determine the role played by political parties in the process of implementing the political participation of population. The idea is advanced that the political processes taking place in Ukraine can indicate a return to the political regime, which is called hegemony. The author substantiated the conclusion that the crisis of political participation is conditioned by several main factors: 1) an increase in the level of absenteeism; 2) low level of political culture of citizens; 3) post-totalitarian mentality and consumer attitude to power; 4) manipulative technologies of mass media.

Keywords: parliamentary elections, political participation, absenteeism, hegemony.

* * *

УДК 323.2

Ніколайчук К. А.,
аспірантка кафедри політології, Дніпропетровський
національний університет ім. О. Гончара
(Україна, Дніпро), nikolaychuk.K@gmail.com

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ЖІНОЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Аналізуються основні функції жіночих громадських організацій в сучасному суспільстві, їх можливості включатися у політичні процеси. Відзначається, що жіночі організації є реальною формою політичної участі жінок, сприяють їх просуванню в політику та органи публічного управління. Привертаючи увагу до гострих соціальних проблем, вони опосередковано впливають на формування порядку денного публічної політики на різних рівнях та галузях. На основі узагальнення досвіду автор виділяє основні форми взаємодії держави та жіночих організацій.

Ключові слова: публічна сфера, громадянське суспільство, соціальні проблеми, правозахисна діяльність, політична участь, група інтересів.

За останні два століття суспільні уявлення про природні та неприродні сфери активності жінок кардинально змінилися. Промислова революція та низка політичних трансформацій, що охопили Захід у першій половині XIX ст., зумовили виникнення потужного жіночого руху. Виступаючи за розширення прав та ролі жінок у різних сферах суспільного життя, жіночі організації стали важливою частиною громадянського суспільства. Завдяки їх діяльності був започаткований

процес реформування соціального, трудового та виборчого законодавства, що зміцнило становище жінок у суспільстві. На сучасному етапі жіночі громадські організації займаються вирішенням широкого кола соціальних проблем, постійно вступаючи у взаємодію із владою. У зв'язку із цим вивчення їх ролі, форм і методів відстоювання власних інтересів та ініціатив у політичному процесі є актуальним як у теоретичному, так і у практичному плані.

Серед дослідників, які вивчають дану проблематику, можна виділити І. Андрусяк, О. Бінецьку, Д. Бекижеву, А. Карнаух, З. Левінську, І. Крикову, О. Овчарову, Н. Орешенкову та ін. Так, зокрема російська дослідниця В. Тихонова аналізує сутність та особливості жіночих організацій як специфічних груп інтересів. Вітчизняна дослідниця І. Андрусяк вивчає їх правозахисну діяльність у контексті досягнення гендерної рівності в суспільстві. Політичні аспекти взаємодії жіночих організацій та органів влади висвітлюються у роботах Д. Бекижевої, О. Овчарової, Н. Орешенкової.

Метою статті є аналіз діяльності, функцій жіночих громадських організацій в контексті їх участі в суспільно-політичному житті. До завдань, вирішення яких веде до реалізації поставленої мети, ми відносимо:

– З'ясування сутності та основних функцій жіночих організацій;

– Визначення їх політичного потенціалу як групи інтересів та основних форм взаємодії з державою.

Жіночі громадські організації (ЖГО) – добровільні об'єднання, форма самоорганізації жінок з метою захисту своїх прав та інтересів, а також вирішення соціальних проблем, прямо чи опосередковано стосуються становища жінки у суспільстві. Таке визначення однак не означає, що вони займаються виключно проблемами жінок і працюють лише з жінками. Зберігаючи природну чутливість до питання гендерної рівності, ці громадські організації з 1960-х рр., коли на Заході почалося відродження (друга хвиля) феміністичного руху, значно розширили спектр своїх завдань. Сьогодні, крім традиційної боротьби за права жінок, у полі їхньої уваги також знаходяться проблеми сімейної та молодіжної політики, демографії, злочинності, розвитку культури, освіти, медицини, захист прав дітей, безробітних і військовослужбовців. Відповідно цільовою аудиторією жіночих організацій є жінки, молодь, жертви сімейного насилля, соціально незахищені верстви населення (бідні, сироти, вдови), пенсіонери, студенти, етнопонаціональні групи. Таке розширення інтересів ЖГО сприяло залученню до них нових прихильників з тих соціальних груп, які до цього були мало представлені в організаціях, а також збільшило їхню ресурсну базу.

Будучи важливою частиною громадянського суспільства, жіночі організації відіграють у ньому подвійну роль. У соціальному вимірі їхня діяльність спрямована на забезпечення рівноправ'я громадянських статусів жінок і чоловіків, подолання розриву між їхніми формальними і реальними правами в суспільному житті, усунення бар'єрів та обмежень для участі жінок в тих чи інших сферах. У політичному вимірі вони сприяють розширенню активності жінок в політичній та публічно-громадській сферах, демократизації суспільних відносин в цілому.

Масовість цільової аудиторії та різноманітність проблем, з якими мають справу жіночі організації, зумовлюють їхню багатофункціональність. У межах своєї діяльності вони виконують широкий спектр соціальних, правових, освітньо-культурних, політичних завдань, що, як правило, закріплюється в програмних цілях.

Правозахисна діяльність. З моменту виникнення перших жіночих громадських організацій у середині XIX ст. в США, Великій Британії та Франції вони позиціонували свою головну місію як досягнення гендерної рівності [10, с. 77]. На практиці це відобразилося в активній боротьбі за розширення та захист прав жінок, усунення різних дискримінаційних бар'єрів щодо них. До початку Першої світової війни жіночі організації на Заході змогли добитися для жінок права на розлучення, на опікунство над дітьми, на власність та спадок, вільне розпорядження своїм заробітком, відпустку для родів, розширення доступу до середньої та вищої освіти. Також громадські організації досягли певних поступок у боротьбі за рівну з чоловіками оплату праці.

Дуже сильний вплив на розширення прав жінок і посилення їхньої позиції у суспільстві мала Перша світова війна. В умовах військової економіки через нестачу робочої сили жінки почали освоювати невластиві їм до того часу професії, зокрема на залізниці, промисловості, банківському та управлінському секторах [1, с. 49]. Після закінчення війни уряди західних країн зробили спробу повернути жінок на їх звичне місце. Однак, жінки відстояли свої права на нові професії. Це стало одним із факторів, які вплинули на надання жінкам виборчих прав.

Сьогодні жіночі організації продовжують боротися за права жінок у сфері соціально-трудових відносин, де їхні позиції є найбільш вразливими. Незважаючи на проголошену у післявоєнний час формально-правову рівність статей на ринку праці, на практиці спостерігається прихована дискримінація жінок у можливостях працевлаштування за престижними професіями та оплаті праці. Також ці організації захищають права жінок, що стали жертвами сімейного насилля, торгівлі людьми, права дітей та ін.

Правозахисна діяльність жіночих організацій, як одна з головних їхніх цілей, змушує їх встановлювати контакти з державними органами, оскільки у більшості випадків розширення прав або скасування дискримінаційних практик потребує змін на законодавчому рівні.

Соціальна допомога. Разом із правовим захистом жіночі організації також надають різноманітну соціальну допомогу цільовим групам. Вже традиційно більшість ЖГО діють саме в соціальній сфері. Робота у цьому напрямку включає надання соціальної та психологічної підтримки жінкам, які опинилися в складній життєвій ситуації, сприяння їм у подальшому працевлаштуванні, соціальну роботу з неблагонадійними сім'ями, допомогу малозабезпеченим сім'ям, дітям-сиротам, інвалідам, літнім людям.

Допомагаючи різним соціально вразливим групам населення, жіночі організації не просто доповнюють систему державної соціальної допомоги, а й отримують певний соціальний капітал і публічну легітимність, що дозволяють їм вступати у переговори із державними органами.

Культурно–просвітницька діяльність. Ця функція є однією з найважливіших у роботі жіночих громадських організацій. У той час, як перші дві функції мають справу з наслідками гендерної нерівності та насилля, освітня функція працює на перспективу, сприяючи утвердженню принципів рівності у суспільстві [7, с. 102]. Активна діяльність у цьому напрямку є значно ефективнішою, ніж правовий захист або соціальна допомога.

Соціальний ефект від просвітницької роботи ЖГО полягає у підвищенні гендерної культури та інформованості населення щодо вирішення важливих проблем у цій сфері, нейтралізації стереотипів щодо соціальних ролей жінок та чоловіків. Найбільше поширеною темою гендерного просвітництва є домашнє насилля, а пріоритетною аудиторією – молодь. Для цього проводяться тренінги, семінари, круглі столи, тематичні зустрічі, видається велика кількість літератури з прав жінок.

Захищаючи права жінок та дітей, у культурному сенсі ЖГО сприяють зменшенню рівню насилля в суспільстві, пропагуванню сімейного способу життя і цінностей. Також вони поширюють культуру благодійності.

Політична функція. Власні громадські організації є реальною формою залучення жінок до суспільно–політичної діяльності. По–перше, сам факт об'єднання жінок в організовані групи для відстоювання своїх прав свідчить про актуалізацію їхньої громадянської позиції. По–друге, від початку жіночий рух ставив своїм завданням досягнення рівних з чоловіками громадянських і політичних прав, що передбачало отримання права голосу. Після здобуття основних соціальних прав в останній чверті XIX ст. жіночий рух у Західній Європі та США розгорнув активну боротьбу за виборчі права, яка отримало назву суфражизм (від англ. «suffrage» – право голосу).

На фоні загального розширення виборчого права у цей період суфражисткам доволі швидко вдалося досягти ступок з боку влади. Першою у світі країною, в якій жінкам було надано право голосу, стала Нова Зеландія (1893 р.). Наступного року жінки отримали право голосу на місцевих виборах у Великій Британії. У подальшому географія надання жінкам виборчих прав лише поширювалась – Австралія (1902), Фінляндія (1906), Норвегія (1913), Данія (1915), Канада (1918) США і Велика Британія (1920), а після Другої світової війни стало загальноприйнятою нормою [6, с. 155].

З 1960–х рр. з відродженням на Заході феміністичного руху жіночі організації почали активно виступати за введення гендерних квот при формуванні передвиборчих списків політичних партій і органів державної влади. Ця ідея була покликана, перш за все, збільшити вкрай низьке представництво жінок у органах влади (парламентах, місцевих радах) і послабити домінування чоловіків у політиці та державному управлінні. В деяких західних країнах, наприклад, у Швеції, Норвегії, Фінляндії, ця практика отримала схвалення.

На сучасному етапі більшість жіночих громадських організацій хоч і не є політично орієнтованими, але часто просувають своїх представників у владні структури, оскільки це допомагає вирішенню їхніх головних цілей [2, с. 174]. Особливо це помітно на рівні органів місцевого самоврядування. Завдяки своїй діяльності вони виступають публічними платформами

для просування жінок в політику. Займаючись гострими соціальними проблемами, ЖГО здобувають соціальну довіру, яка у подальшому потенційно може бути конвертована в політичний капітал. Але в цілому їхню діяльність у політичній сфері можна класифікувати як групу інтересів.

Акцентуючи увагу на важливих соціальних проблемах, жіночі організації постійно вступають у взаємодію із владними структурами як на місцевому, так і на центральному рівні. З одного боку, через політичну сферу вони можуть найефективніше реалізувати свої інтереси, а з іншого – вирішення цих проблем або запровадження нових соціальних практик потребує політичної волі. Дуже часто жіночі організації, утворюючи між собою та іншими громадськими організаціями коаліції підтримки, активно тиснуть на владу для прийняття потрібних рішень.

Більшість жіночих громадських організацій веде позаполітичну діяльність, займаючись соціальними, інформаційними, культурними проектами, однак при цьому вони проявляють активність в суспільно–політичному житті. Концентруючи увагу громадськості на тих чи інших проблемах, вони тим самим впливають на формування порядку денного публічної політики на різних рівнях, змушують органи влади проявляти свою позицію. Однак для них політична діяльність є не головною метою, а допоміжним інструментом досягнення цілей.

Прагнучи реалізувати свої інтереси та проекти, жіночі організації контактують з державними структурами з метою вплинути на їх пріоритети у формуванні та проведенні політики. Спектр політичних стратегій їх взаємодії варіює від тісної співпраці до жорсткої конфронтації, включаючи безліч проміжних варіантів (ігнорування, обмежена співпраця, конкуренція). Її характер значною мірою залежить від статусу, впливовості ЖГО, зв'язків їх керівництва, важливості соціальної проблеми, а також наявності політичного інтересу її вирішити. Конфронтація громадських організацій з органами влади є таким же поширеним явищем, як і їхня тісна співпраця. Більшість гострих соціальних проблем, на які звертають увагу жіночі організації, є результатом неефективної державної політики або пасивності держави в цих галузях, за що не хочуть брати на себе відповідальність політичні адміністратори. Також активність ЖГО щодо цих проблем, намагання запропонувати власні способи розв'язання, може суперечити вузькокорпоративним інтересам державних структур, сприйматися як замах на їхню компетенцію та повноваження.

Зазвичай стратегія взаємовідносин з громадськими організаціями залежить від «відкритості» самих державних інституцій. Урядові органи та агентства, які відповідають за державну політику у сфері сім'ї, молоді, праці, охорони здоров'я, екології, освіти, культури є більш чутливими до думки громадськості, тому активніше йдуть на співпрацю з різноманітними організаціями, зокрема жіночими. У той же час у традиційно «закритих» відомствах (армія, поліція, фінанси) така співпраця є обмеженою [8, с. 94].

Різноманітний та суперечливий характер комунікації з органами державної влади стимулював вироблення жіночими організаціями широкого арсеналу інстру-

ментів донесення своєї позиції. Він включає як методи м'якого лобювання (подання петицій, інформаційні компанії, публічні презентації та заходи, поширення листівок), так і прямого тиску (вуличні протести, пікети, марші, флеш-моби). Вибір методів значною мірою залежить від особливостей кожної конкретної проблеми та позиції влади щодо її вирішення.

Аналіз взаємодії жіночих громадських організацій і держави дозволяє виділити декілька основних форм, які застосовують державні та недержавні агенти своєї комунікації:

– Лобювання в органах державної влади власних проєктів чи прийняття нормативно-правового документу. У даному випадку ЖГО виступають як класична група інтересів. Презентуючи соціальний проєкт або зміни до діючого законодавства з певної проблеми, ініціюючи їхнє публічне обговорення, жіночі організації прагнуть впливати на владні структури з метою ухвалення бажаного для них рішення. Іноді підтримка соціального проєкту з боку органів влади передбачає отримання ЖГО бюджетного фінансування на їх реалізацію.

– Залучення жіночих організацій до спільної роботи з державними відомствами над розробкою державних програм, нормативно-правових актів, а також проведення аналізу законодавства. Така форма комунікації носить певною мірою ситуативний характер і застосовується в окремих випадках, оскільки її джерелом є невідкладність соціального або наявність політичного інтересу влади в залученні громадськості [5, с. 73]. У результаті такої роботи у спільних робочих групах політики і чиновники отримують публічну легітимність для своїх рішень з окремих, «чутливих» питань, а громадські організації – врахування їхніх позицій.

– Участь жіночих організацій у роботі громадських рад та дорадчих органів при державних структурах. Така форма взаємодії є більш інституціоналізованою, а представники жіночої громадськості отримують можливість доносити свої пропозиції безпосередньо до високопосадовців [9, с. 40]. У рамках роботи таких органів ЖГО виконують подвійну роль. По-перше, вони приймають участь у розробці нормативно-правових документів, але, на відміну від попереднього формату, вже на постійній основі; а по-друге – здійснюють громадський контроль за діяльністю державних відомств.

– Співучасть держави (місцевої влади) і жіночих організацій у реалізації міжнародних, державних або місцевих програм. Дуже часто міжнародні організації, фінансуючи різноманітні соціальні програми, висувають однією із вимог залучення у тій чи іншій мірі громадських організацій поряд із державними установами. Кожний із учасників проєкту відповідає за свій частину роботи. Подібна практика на державному або місцевому рівні поширена в багатьох європейських країнах, зокрема і в Україні, коли державне відомство або місцева влада оголошує реалізацію соціального проєкту із залученням (через конкурс) громадських організацій.

– Делегування державою надання соціальних послуг громадським організаціям. Така форма взаємодії з'явилася у низці розвинутих країн в останній чверті ХХ ст. в рамках державно-приватного партнерства.

Відповідно до такої схеми, держава заключає з жіночими організаціями контракт на надання певних соціальних послуг. У такому випадку ці організації отримують державне фінансування для виконання взятих соціальних зобов'язань. Вважається, що таке делегування сприяє підвищенню якості соціальних послуг, а також гнучкості при їх наданні. На початку ХХІ ст. жіночі організації у Великій Британії та Швеції за контрактом із державою надають соціальні послуги безробітним жінкам, молоді та літнім людям.

Висновки. Жіночі організації є впливовим актором публічно-громадської сфери і групою тиску на владу. Артикулюючи та захищаючи соціальні інтереси жіноцтва, вони сприяють укріпленню досягненню гендерної рівності в суспільстві. Разом із тим, їх діяльність охоплює значно ширший спектр соціальних проблем. Завдяки своїй активності жіночі організації здатні вступати у взаємодію із державними органами і впливати на формування публічної політики на рівні громад та країни в цілому. Комунікація з державою охоплює не тільки широке коло проблем, але і різні форми взаємодії, основні з яких – зовнішнє лобювання, залучення жіночої громадськості до спільних робочих груп та громадських рад при державних структурах, спільна участь у соціальних проєктах, а також робота за контрактом із державою.

Список використаних джерел

1. Андрусак І. П. Співвідношення гендерної рівності та жіночих прав [Текст] / І. П. Андрусак // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2014. – №1. – С.48–54.
2. Бекижева Д. И. Активность женских общественных объединений в современном политическом процессе [Текст] / Д. И. Бекижева, В. Н. Кулябцева // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 1: философия, история, социология, политология. – 2012. – №3. – С.170–178.
3. Бінецька О. В. Суспільно-політичне життя українського жіноцтва доби незалежності [Текст] / О. В. Бінецька // Чорноморський літопис. – 2012. – Вип.6. – С.10–13.
4. Дашковська О. Значення принципу гендерної рівності в механізмі забезпечення прав і свобод людини і громадянина [Текст] / О. Дашковська // Вісник Академії правових наук України. – 2009. – №1. – С.78–86.
5. Карнаух А. А. Різноманітність підходів до типології жіночих рухів [Текст] / А. А. Карнаух, З. С. Левінська // Вісник НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. – 2015. – Вип.17. – С.70–76.
6. Крыкова И. В. Феминистское движение «первой волны»: особенности идеологии и организации [Текст] / И. В. Крыкова // Вестник ТГУ. – 2009. – Вип.7 (75). – С.151–158.
7. Милованова М. Ю. Гражданские инициативы женских общественных объединений: основные ресурсы для достижения результативности [Текст] / М. Ю. Милованова // Женщина в российском обществе. – 2013. – №3 (68). – С.98–106.
8. Овчарова О. Г. Проектная деятельность женских общественных организаций: социально-политический функционал [Текст] / О. Г. Овчарова // Женщина в российском обществе. – 2013. – №3 (68). – С.93–97.
9. Орешенкова Н. Э. Роль некоммерческих организаций в повышении общественно-политической активности женщин [Текст] / Н. Э. Орешенкова // Женщина в российском обществе. – 2009. – №2. – С.32–43.
10. Тихонова В. А. Женские движения: сущность и особенности [Текст] / В. А. Тихонова // Вестник МГУКИ. – 2013. – №2 (52). – С.76–80.

References

1. Andrusjak I. P. Spivvidnoshennja gendernoi' ravnosti ta zhinchyuh prav [Tekst] / I. P. Andrusjak // Bjuleten' Ministerstva justyicii' Ukrainy. – 2014. – №1. – S.48–54.

2. Bekizheva D. I. Aktivnost' zhenskikh obshchestvennykh ob#edinenij v sovremennom politicheskom processe [Tekst] / D. I. Bekizheva, V. N. Kuljabeva // Vestnik Adygejskogo gosudarstvennogo universiteta. Serija 1: filosofija, istorija, sociologija, politologija. – 2012. – №3. – S.170–178.

3. Binec'ka O. V. Suspil'no-polityчне zhyttja ukrai'ns'kogo zhinoctva doby nezalezhnosti [Tekst] / O. V. Binec'ka // Chornomors'kyj litopys. – 2012. – Vyp.6. – S.10–13.

4. Dashkovs'ka O. Znachennja pryncypu gendernoi' rивnosti v mehanizmi zabezpechnnja prav i svobod ljudyny i gromadjanyna [Tekst] / O. Dashkovs'ka // Visnyk Akademii' pravovyh nauk Ukrai'ny. – 2009. – №1. – S.78–86.

5. Karnauh A. A. Riznomanitnist' pidhodiv do typologii' zhinochyh ruhiv [Tekst] / A. A. Karnauh, Z. S. Levins'ka // Visnyk NPU im. M. P. Dragamanova. Serija 22. Politychni nauky ta metodyka vykladannja social'no-politychnyh dyscyplin. – 2015. – Vyp.17. – S.70–76.

6. Krykova I. V. Feministkoe dvizhenie «pervoj volny»: osobennosti ideologii i organizacii [Tekst] / I. V. Krykova // Vestnik TGU. – 2009. – Vyp.7 (75). – S.151–158.

7. Milovanova M. Ju. Grazhdanskie iniciativy zhenskikh obshchestvennykh ob#edinenij: osnovnye resursy dlja dostizhenija rezul'tativnosti [Tekst] / M. Ju. Milovanova // Zhenshina v rossijskom obshchestve. – 2013. – №3 (68). – S.98–106.

8. Ovcharova O. G. Proektnaja dejatel'nost' zhenskikh obshchestvennykh organizacij: social'no-politicheskij funkcional [Tekst] / O. G. Ovcharova // Zhenshina v rossijskom obshchestve. – 2013. – №3 (68). – S.93–97.

9. Oreshenkova N. Je. Rol' nekommercheskih organizacij v povyshenii obshchestvenno-politicheskoi aktivnosti zhenshin [Tekst] / N. Je. Oreshenkova // Zhenshina v rossijskom obshchestve. – 2009. – №2. – S.32–43.

10. Tihonova V. A. Zhenskije dvizhenija: sushhnost' i osobennosti [Tekst] / V. A. Tihonova // Vestnik MGUKI. – 2013. – №2 (52). – S.76–80.

Nikolaichuk Ch. A., graduate student of political science, Oles Gonchar Dnepropetrovsk National University (Ukraine, Dnepro), nikolaychuk.K@gmail.com

The role and place of women's social organizations in the political process

The main functions of women's social organizations in modern society, their opportunities to be included in political processes are analyzed. It is noted that women's organizations are a real form of political participation of women, promote their promotion in politics and public administration. Drawing attention to acute social problems, they indirectly influence the formation of the agenda of public policy at various levels and sectors. Based on the generalization of experience, the author identifies the main forms of interaction between the state and women's organizations.

Keywords: public sphere, law defense, political participation, social problems, civil society, group of interests.

* * *

УДК 323.2:3.071

Іванченко К. О.,
аспірантка кафедри політичних наук, Київський
національний університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), iikatherinaii@gmail.com

МЕРЕЖЕВИЙ ПІДХІД У ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ: СТАНОВЛЕННЯ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Розглядаються передумови виникнення мережевого підходу. Визначені основні напрями дослідження мережевого підходу при аналізі політичних процесів. Дається визначення поняття «політична мережа», яке є ключовим для розуміння мережевого підходу при дослідженні політики. Проаналізовано ряд праць, які по-різному визначають місце мережевого підходу в політичній науці.

Ключові слова: мережевий підхід, політика, політичний процес, політичні мережі.

В умовах сучасної глобалізації, яка охоплює всі сфери суспільного життя, пояснити політичні явища стає все складніше. Використання існуючих концепцій та підходів при дослідженні політики не завжди

забезпечує задовільні наукові результати. Новітні ж методи при аналізі політичних процесів виявляються значно продуктивнішими.

Мережевий підхід виник як новий метод, який здатен пояснити всю складність політичного процесу. Акцентуючи увагу на широкій залученості у політичний процес різних типів акторів, мережевий підхід підкреслює близькість відносин між державним апаратом та інститутами громадянського суспільства, розмитість кордонів між державою та суспільством, між публічним та приватним.

На сьогодні у західному науковому середовищі існує велика кількість досліджень, присвячених мережевому підходу, але основними є праці Р. Родеса, Д. Марша Т. Бюрцель, К. Даудінга, Л. О'Тул та Х. Хекло. У пострадянських країнах мережевим концептом тільки починають цікавитися окремі науковці, зокрема серед таких Л. Сморгунов, С. Сергєєв, К. Богуславська та інші.

Мета статті – проаналізувати становлення та розвиток мережевого підходу в політичній науці.

Мережевий підхід є відносно новим у науковому середовищі. На його формування вплинули здобутки багатьох напрямків, зокрема соціології, антропології, психології та інших суспільствознавчих наук.

Вперше елементи мережевого підходу були сформовані в класичній соціології. Німецький соціолог Г. Зіммель є основоположником формальної соціології, яка базується на аналізі логічних зв'язків та структур, виділені форм соціального життя з їх змістовних відносин і дослідження цих форм самих по собі. Такі форми Г. Зіммель називає «формами асоціації». У будь-якому суспільстві існує різноманіття таких форм, а саме суспільство визначається як взаємодія індивідів.

Іншим науковцем, що зробив вагомий внесок у розвиток мережевої концепції, є представник соціальної психології Дж. Морено. У 1930-х роках науковець розробив соціометричний метод описового аналізу міжособистісних відносин, спрямований на дослідження взаємовідносин у малих групах. На основі існуючих поглядів в соціальному напрямку свій розвиток отримав організаційний мережний аналіз, представники якого вважають мережу особливою формою організації, яка створюється в результаті розвитку комунікацій.

У подальшому розробка мережевого концепту знайшла своє місце в політичній науці. Вперше принципи мережевого підходу до аналізу політики були сформульовані в середині 1930-х рр. американським аналітиком Е. Гриффітом, який визначив закономірності взаємодії різних суб'єктів політики, зокрема в законотворчій діяльності. У своїй роботі «Демократія в глухому куті» він зазначив, що «в публічній політиці існують певні «вихрові утворення» [1], що притягують представників різних інститутів, при цьому в таких «центрах активності» контакти людей відбуваються навколо вирішення специфічних проблем» [1]. Далі він додає, що «взаємини між цими людьми – законодавцями, адміністраторами, лобістами і вченими, яких цікавлять спільні проблеми, – є набагато більш тісними, ніж відносини між окремими політиками або адміністраторами» [1].

Зародження та поширення зазначених концепцій можна вважати своєрідною відповіддю на транс-